

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat u numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intragu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii

pre a. intragu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscritiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Una esemplariu costa 10 cr.

Soire electr. part. a „Feder.“

Data in Aradu la 26 ian. 5 ore 50 min. s'ca.
Sosita in Pest'a „ 26 „ 6 „ 15 „ „
„ la Redact. „ 26 „ 7 „ 20 „ „

Stanescu alesu cu aclamatiune de ablegatu in Chisineu. Multime mare, ordine esemplaria, entusiasmu nemarginitu.

Discursulu de aperare

pronunsiatu de

Ionu Porutiu

in ianuariu alu anulu curinte, inaintea camerei juratiloru d'in Pest'a.*

(Urmare.)

Éca situatiunea trista, esplotata prin aristocratia d'in Transilvania in unu modu inhumanu; se servescu aci de celu mai infioratoriu esemplu esposesiunarea barbara a unei comune intregi, Tofaleu, prin baronulu Carolu Apor, presiedintele tablei regesci d'in Transilvania si demnulu reprezentante alu aristocratiei magiare de acolo. De siguru, s'au intemplatulu multe, forte multe esposesiunari particulare, despre cari tu tacutu telegramele. Inse glori'a, de a areta Europei civilizate justitia Transilvaniei in cele mai triste colori, a fostu rezervata baronulu Carolu Apor, unu presiedinte alu justitiei transilvane, unu omu, care ar' trebui sa fia esemplariulu justitiei, filantropiei, blandetiei si alu nobletiei, asié catu nu potemu decatu sa rosiu, avendu in fruntea justitiei in Transilvania asemene omeni, ca famosulu bar. Carolu Apor, si inca chiaru in epoca, precum se pretinde, a constitutiunismulu.

Intr'adeveru, pentru a poté afla esposesiunari de comune intregi, ar' trebui se ne rentorcemu departe in epoca barbara; ca ci casuri ca celu de la Tofaleu nu se mai intempla asta-di nece chiaru in staturile cele mai primitive si neculte; celu pucinu in Turci'a, unde domnesce despotismulu si arbitriulu, asemene casuri sunt neaudite.

Eu afirmu de nou, ca situatiunea de dreptu publicu si privatu a Transilvaniei este anarctica si ca conduce de a-dreptulu la revolutiune, daca numai acei-a, cari sunt chiamati a conduce destinele poporulu, nu se voru nesu a delaturá reulu si a rumpe arbitriulu aristocratiei cu sinceritate deplina, conformu justitiei, pentru ca asié, se domnesca dreptulu, legea si justitia acolo, unde asta-di arbitriulu, anarctia si despotiarile inhumane sunt fapte de tote dilele.

Chiaru daca asiú fi eu singurulu, care asiú vedé una asemene situatiune in Transilvania, care asiú vedé disordine, anarctia si confusiune acolo, unde tota lumea ar' vedé ordine, dreptate si stare normale: dlu procuroru generale ar' poté celu multu se dica: „Éca unu omu de compatimitu!“ Inse nu sum eu singurulu, care judecu asié despre Transilvania; sunt alti barbati onorabili, cari au mai multa sciintia, esperiintia si sagacitate decatu mine si cari constateza pre deplinu totu ce am afirmatu eu in articolulu incriminatu cu privire la referintiele d'in Transilvania si totu ce afirmu inca si asta-di.

Ar' fi forte ostenitoriu, daca m' asiú provocá la tote câte s'au scrisu in acésta privintia in diurnalistic'a opusetiunale; va fi destulu, daca me voiu provocá numai la câte-va nume si intre acéste-a mai vertosu la Mauritiu Jókay, alu carui-a patriotismu, activitate neobosita si eruditiune nu potú fi contestate decatu prin mercenari.

Acestu publicistu magiaru, deputatu dietale, barbatu independinte si de mare renume serie cu privire la Transilvania in diurniulu seu „Hon“ editiunea de sera, de la 18 octobre alu anulu trecutulu, urmatoriele: „Pana ce in Ungari'a existe orecare ordine sociale, pana atunci Transilvania se

* A se vedé actulu de acusatiane in Nr. 146. alu „Fed.“ d'in anulu trecutulu, st. v.

afla intr'una stare esceptiunale; ca, de esemplu, Cattaro.“ Apoi, éca cum eschiamu Jókay mai la vale: „Tatarii au venitu ore in Transilvania, séu dora epoca de hotia a fortaretieloru cavaleresci se repetiesce in Transilvania, ca ci acolo se demanda chiaru si d'in aeru? De la cine incetia diregatorii transilvani detorintiele oficiali, sociali si umanitarie, dora de la pasiele turcesci, cari aruncau in tiepa pre nefericiti giari, séu de la nisce omeni ca Bast'a, cari si aflau placerea in decapitarea victimeloru nenorocite?“

Totu in diurniulu „Hon“ de la 3 decemvre alu anulu trecutulu, a aparutu d'in pen'a lui Ludvigh continuatiunea unui articlu intitlatu: „Trebue ore ca Transilvania se devina Irlandia“, unde se dice: „Aci nu este vorba nece de partita drepta nece de stanga; aci este vorba de umanitate, de dreptate si mai vertosu de esistintia patriei. Fara de voia, trebue se marturisimu, ca nu existe in tota lumea civilizata una procedura civile, in poterea carei-a sortea unoru comune intregi se depinda numai de la deciratiunea arbitraria a unui omu, data in caus'a sa propria, si se nu pota existe alte probe decatu juramentulu unui omu interesatu.“ Totu Ludvigh scrie in acelu-a si articlu: „Nu este ore rusnatoriu pentru noi, ca vaetele nefericitiloru au fostu audie mai curendu in Bucuresci decatu in patria loru propria? Se avemu grige, ca Transilvania se nu devina Irlandia Ungariei!“

Mauritiu Jókay scrie éra-si in diurniulu „Hon“ de la 4 ianuariu alu an. curinte in articolulu intitlatu: Reprivre: „Nu este iertatunca Transilvania se fia pasialiculu Ungariei.“

Intrebu, pentru ce dice acésta Jókay? Pentru ca intr'adeveru, Transilvania este pasialiculu Ungariei si sar' poté numi dora cu mai multu dreptu: pasialiculu aristocratiei magiare de acolo.

Totu in diurniulu „Hon“ de la 12 ianuariu alu anulu curinte, Bela Lukács scrie cu privire la Transilvania: „Se nu ne amagimu, situatiunea d'in Transilvania este desperatoria. Nedreptarile trecutulu, sistemele guvernamentali nenumerate, cari s'au perendatu unulu dupa altulu, au produsu frupte fatali. Reulu, morbulu existe: erumperea lui pote fi impededata in modu artificiosu pentru catu-va tempu, inse sugrumata pre deplinu, nu. Daca voimu, ca morbulu se nu fia stricatiosu, trebue curatu.“ Apoi, mai la vale, despre aristocratia magiara d'in Transilvania: „Una parte a elementulu magiaru d'in Transilvania formeza una casta plina de prejudicie, carea nu are alta ocupatiune decatu a invocá epoca de anru a jobagieia sclavagiulu vechiu.“

Ba, in fine, chiaru si „Pesti Napló“ dice in unulu d'in numerii sei d'in decemvre, ca Europ'a civilizata se va mira, ca referintiele de posesiune sunt atatu de anarctice la noi, catu se potú esposesiuná chiaru si comune intregi.

Apoi, cumcá elementulu romanu d'in Transilvania este espusu in cea mai mare mesura arbitriulu aristocratiei magiare, este evidentu d'in impregiurarea, ca aristocratia este numai magiara, éra majoritatea elementulu poporulu d'in Transilvania este romana. Nu este aci vorba de cestiune natiunale, ci de dreptu, de legi juste, de umanitate si chiaru de restituirea si consolidarea pacci si leniscei publice, calcate in peciore si insultate de aristocratia transilvana carea, prin asemene procedura, potentieza nemultumirea si desperatiunea, acéca ce nu pote fi decatu dorerosu pentru toti acei-a, caroru-a li zace la anima una patria fericita, pacinica si infloratoria, una patria, carea se fia mama dulce toturoru-a. Nu am provocatu eu pre romani la conturbarea violinta a pacci si leniscei publice, candu am scrisu ca: „Telegramulu celu publicaramu mai susu ni dá una trista si infioratoria doveda, ca arbitriulu si anarctia si-a ajunsu culmea in Transilvania, ca starea acé-

tui principatu nefericitu nu se mai pote suferisi ca de voru continuá aristocratia magiari impilarile loru, Romaniloru nu li va remané decatu se strige „pro ara et focis“; nu, numai una logica deosebita pote se scota d'in frasele citate unu asemene intielesu precum voiesce Dlu procuroru generale; nu adresezu eu romaniloru acésta esclamatiune resbelica „Pro ara et focis“, nece in modu directu nece implicitu, ci d'icu chiaru si lamuritu ca: daca aristocratia magiara nu va incetá de a despoia si de a oprime poporulu, atunci situatiunea va conduce de a-dreptulu la revolutiune. Au dora Dlu procuroru generale, séu bar. Carolu Apor séu intrega aristocratia magiara d'in Transilvania ni potú dá ore garanti'a ca, daca se voru repeti numai câte-va casuri ca celu de la Tofaleu, poporulu va remané in lenisce, si-va conservá mintea sanetosa, nu va desperá si nu va fi impinsu la fapte subversive? Nu se amagesca nece baronulu Carolu Apor, nece altii, cari posedu mii si mii de jugere de pamentu, de campie intinse, etc., si cari se sentiescu fericiti daca, in tempu de ierna, potú se arunce d'in locuintiele loru in mediu-loculu drumulu 300 suflete de omeni pentru a-i espune peritiunii, fometi si eleminteloru naturei, sub titulu ca acei-a sunt dilei, taxalisti séu sciéuce; fiulu poporulu inca trebue se aiba una palma de locu, una coliba misera, cari trebue se fia proprietatea sa, in carea se nu lu pota conturbá nece Ilustritatea sa bar. Carolu Apor, nece nimene altulu; fiulu poporulu inca trebue se se senta fericitu in patria sa, ce o apera cu sangele seu si o suatiene cu dările cele grele. Nu voiescu eu comunismu, ci voiescu dreptulu, dreptatea, multamirea generale, pacea si leniscea publica.

Acéste sunt suaturile ce Dlu procuroru generale ar' trebui se le recomende atentiunei Dlu ministru alu justitiei, in locu de a me acusa pre nedreptulu de conturbarea pacci si leniscei publice si a cere in contr'a mea aplicarea §-lui 9 alu legi de pressa, d'in singur'a causa, ca am cutezatu a espune starea si referintiele de dreptu a le Transilvaniei in tota goletatea loru, ca am denunciatu opiniunei publice pucin'a umanitate a superbe aristocratie d'in Transilvania, ca mi-am radiatu modest'a mea voce in interesulu dreptulu, justitiei si alu ecuitatii atunci, candu am vedutu ca, sub referintiele si institutiunile nefericite, esceptiunali si apesatorie a le Transilvaniei, omenii a la Apor si-batu jocu de umanitate si de cele mai sacre drepturi a le acéstei-a. Asié este, consciintia si fiintia mea omenesca mi spune, ca eu n'asiú poté face nece chiaru cu animalele irratiunabile acéca ce baronulu Carolu Apor, unu presiedinte alu tablei regesci, unu domnu cu titulu de „ilustrissimu“ a fostu capabile se faca cu 300 suflete de omeni, betrani, femei si copii. Una asemene fapta monstruosa mi ar' uicide consciintia, eu nu m'asiú mai considerá de omu ci de monstru; nu numai ca asiú fi demnu de a ocupá unu locu onorificu si magnificu in societate, ci nece chiaru celu d'in urma.

Acésta asistocratia trandava, egoistica si lurosiosa voiesce ore Dlu procuroru generale a-o aperá contr'a poporulu, care este laboriosu, crutiatoriu, nobilu si care si-sacrifica in cea mai mare mesura sangele si averea pentru patria sa; voiesce ore dlu procuroru generale a luá sub scutul seu pre una aristocratia, carea nu este magiara decatu dupa nume, éra in fapta este turcesca si tataresca, ca ci eu consideru pre adeveratulu magiaru de iubitoriu de dreptu si dreptate, de loialu si cavalerescu. Ce? Dlu procuroru se inspira pentru una aristocratia carea este singur'a causa, ca natiunea romana si cea magiara, intrunite prin sorte, nu potú traí un'a cu alt'a in amicitia si iubire? Da, acésta aristocratia acitia nenultumirea, alimenteaza si immultiesce ur'a intre natiunea romana si cea magiara; acésta aristocratia este, alu carei-a arbitriu si despotismu ar' trebui infrénate in Transilvania, — in interesulu

pacei si leniscei publice, — prin legi si institutiuni juste si umane; această aristocrație conturba pacea si leniscea publica prin faptele sale inhumane, si nece decât eu, care am reclamat numai dreptulu si dreptatea, avendu convingerea, că crudelitatea, barbaria si inhumanitatea, alu caroru-a exemplu infioratoriu este casulu de la Tofaleu, nu potu se fia nece decât salutarie ci numai periculoase si funeste in consecințele lor.

Acést'a este ore ce'a ce Dlu procuroru generale numesce provocare la conturbarea violinta a pazei si leniscei publice? Unde este aci una intentiune — nu dfeu directă — ci numai ascunsa, carea ar' tinde a produce, a provocă una rescola?

Nu mai interpretatiunea cea mai falsa pote se scota d'in articolulu meu una asemene intentiune.

Mi remane inca de a raspunde la cele-lalte puncte de acusatune.

Pentru a dovedi d'in tote poterile, că intentiunea mea a fostu seditiosa, Dlu procuroru generale se provoca la urmatoriulu pasagi d'in articolulu meu, si a nume d'in aline'a a dou'a, unde se dfece: „Pentru ce a solvitu poporulu, cu sudorea faciei sale, milioanele cele multe de desdaunare? Pentru ca asta-disia fia despoiatu de proprietatea sa in modulu celu mai barbaru, pentru ca sute de suflete se fia aruncate d'in casele lor in mediul oculu drumulu i.“

Acést'a incriminatiune este combatuta in destulu prin argumintele mele de mai sus; nu voiescu se ve ostenscu pretfos'a atentiune prin repetitiuni monotone.

Totu pentru a me incriminã, Dlu procuroru generale se provoca la urmatoriule pasagi d'in aline'a a 4 a a articolulu meu: „Nu va trece multu tempu, asta-di mane, tribunalele magiare voru dechiarã pre toti Romanii d'in Transilvania de proletari, de omeni fãra de patria, fãra de vetra parintiesca. Acést'a este dreptatea?“ Mai de parte:

„Tu, poporule, tu n'ai nimicu, tote sunt proprietate esclusiva a cãtoru-va familie, cari au singurulu meritu de a nu lucrã nimicu, de a se nutri numai d'in sudoreata, de ate alungã d'in casele strabuniloru tãi.“ Apoi

„Ministeriulu de justitia magiara d'in Pest'a ti-a infiintiatu tribunale urbariali pentru ca se te despoie de totu ce ai, pentru ca totu pamentulu tãu se lundee nobilimeii magiare; acést'a este dreptatea ce ti-se face in constitutiunalismulu magiaru.“

La aceste incriminari raspundu in scurtu, că daca baronulu Carolu Apor, pusu in fruntea justitiei in Transilvania, a sciutu se ne dè unu exemplu atãtu de infioratoriu alu filantropiei si iubirei sale de dreptate: nu este chiaru imposibilu, ca cele-lalte tribunale urbariali, compuse cea mai mare parte si in preponderantia d'in elemente aristocratice, se urmeze si ele esemplulu marelui loru maiestru.

Èia ce se tiene de infiintarea tribunaleloru urbariali transilvane prin ministeriulu de justitia magiara, nu am se dfeu alta ce contr'a incriminatiunii nefundate a Dlui procuroru generalu decâtu că, eu nu am atribuitu si nu am potutu se atribuescu organulu supremu alu justitiei una intentiune rea, ci, d'in contra, eu presupunu mai înainte intentiunea buna decâtu cea rea nu numai intr'unu omu de incredere publica ci chiaru si in fia-care omu particulariu; inse, dorere, consecințele triste si funeste trecu preste intentiunea pote prebuna a Dlui ministru de justitia. De altminte-a sum in dreptu deplinu a face reflesiunile că ar' fi fostu mai corect, mai constitutiunalu si mai justu, daca tribunalele urbariali, infiintate in 1868 pentru nefericit'a Transilvania, s'aru fi basatu pre lege si nu numai pre unu mandatu dietale; daca aceste tribunale nu aru fi fostu constituite prin denumiri directe ci prin alegeri; da, această procedura ar' fi fostu mai justa, mai ecuitabila, că ci acolo unde este vorb'a de meo et tuo, acolo unde e vorb'a de cele mai delicate cestiuni, de raporturi de posesiuni neregulate, de proprietatea pamentulu a mfi si mfi de cetatiani, de bazea bunastarei materiali a poporulu, intrevenirea poterei esecutive nu este destula, ci acolo este necesaria una lege votata de diet'a tieriei si sancționata de Majestatea Sa; acolo

nu este destula denumirea oficiale, ci trebuie se se manutiena dreptulu de alegere alu poporulu cu privire la judecatori, cari sunt chiamati a pronuncia sentintie imediate a supr'a celoru mai sacre drepturi ale sale; că ci unele familie seu individi potu se esecite la denumiri infuuntie mari si stricatiose, pana ce interesele se potu complanã mai bine prin alegeri. Intrebu, cum s'a si potutu intempra ore, in intiesulu constitutiunii, ca, pana ce tribunalele civili, penali si orfanali d'in Transilvania se bazea pre principiulu alegerei, chiaru tribunalele urbariali se fia constituite prin denumire oficiale?

Inse, afara de aceste, daca suntemu atãtu de nefericiti de a nu avè inca nece asta-di referentie de posesiuni regulate in Transilvania, ar' fi fostu consultu, ca patent'a urbariale absolutistica d'in 21 iuniu 1854, carea nu este de cãtu una confusiune de principie, se fia fostu inlocuita prin una lege chiara si umana, prin a carei-a aplicatiune justa s'ar' fi usiuratu nu numai sortea asupritoria a poporulu romanu d'in Transilvania ci si a celui magiaru. Asiè este, că ci daca traimu in constitutiune, nu ar' trebui se revocãmu epoc'a lui Bach. Au dora starea esceptionale a Transilvaniei va fi eterna, comisariulu regescu nu se va mai miscã de acolo, Transilvania nu va mai scapã nece-una-data de acele institutiuni ruginite, cari sunt in cea mai flagrante contradictiune cu civilisatiunea, cu umanismulu de asta-di? Seu, daca guvernulu a comisu negligentie si daca respectivii deputati dietali nu au fostu capabili a descoperi situatiunea si a recomandã remedie, press'a inca trebuie se taca? Acést'a se fia ore dorint'a Dlui procuroru generale? Dupa parerea mea, acést'a nu ar' fi una procedura salutaria; eu mi-am implenitu numai detorint'a si am usatu numai de dreptulu libertãtii pressei, candu am descoperitu guvernulu si opiniunii publice situatiunea periculoasa si funesta a Transilvaniei.

Nu intentiunea de a provocã rescola, ci numai sincer'a mea dorint'a pentru binele publicu m'a indemnatu la ce'a ce am scrisu in aline'a a 6 a a articolulu meu, unde dfeu: „Telegramulu mentiunatu ni spune, dreptu ace'a, ce are se astepte poporulu d'in Transilvania d'in parte aristocratiei magiare: despoiare totale de pamentulu seu si una miseria d'intre cele mai triste; — asiè este, ni-s'a rapitu limba, natiunalitatea, autonomia tieriei, urmeza acuma se ni se rapesca si proprietatea pamentulu, se fimu espusi d'in locuintiile nostre, si betranii si copiii se fia dati in mana elementeloru naturei.“ Apoi unde mai adaugu: „Urmati, domniloru, mai de parte pre acést'a cale, veti vedè, unde ve va conduce, veti vedè, voi omeni fãra sufletu, ce pote se facea desperatiunea unu poporu.“

Nu este aci locul, ca se espunu istoria fatale a Uniunii Transilvaniei cu Ungaria, ca se aretu batu-jocur'a ce s'a facutu Transilvaniei in 1863, ca se esplicu modulu, cum in 1865 fũ conchiata una dieta in Clusiu si, in fine, ca se-mi dau parerea despre resolverea cestiunii natiunali, — nu este chiamarea mea aci, in acestu locu, de a face politica, — ci in totu casulu aci este locul de a-mi esprime convingerea că, daca, precum se afirma, uniunea este fapta si daca avem una constitutiune reprezentativa, se pote pretinde cu totu dreptulu, ca se nu fimu batu-jocur'a Europei, ca se nu se intempra asta-di, se dfeu dora, dupa restituirea deplina a constitutiunii, ace'a ce nu s'a intempratu nece sub guvernamentulu absolutisticu alu lui Bach, ace'a ce nu se intempra nece in Turci'a nece in Russi'a si, dora, nece in staturile cele mai barbare asiatiche; se pote pretinde dfeu, cu totu dreptulu, ca ordinea sociale, pacea si leniscea publica se nu fia conturbate de una casta egoista si ca poporulu se nu fia aruncatu pre terenulu periculosu alu desperatiunii. Seu, crede dora dlu procuroru generale, că casulu de la Tofaleu nu a provocatu una iritatiune profunda nu numai in întreaga Transilvania si Ungaria, ci, in destula mesura, chiaru si in strainetate, asiè că, între altele, in su-si diuariulu francesu atãtu de latitu „L'Indépendance belge“ inca s'a infioratu de acestu casu? Se pote, că celu ce siede in chiliã calda si astepta prim'a fia-carei lune pentru a-si scote lefa d'in cass'a statulu, remane rece ca ghiac'a audindu despre vre-unu casu ca celu de la Tofaleu; inse altminte voru vorbi de siguru cele 300 suflete de omeni, cari de la 2 octobre pana la 1 noevre au tabaritu sub ceriulu liberu, in frigu si ploia, cari au fostu aruncati

d'in locuintiile lor, licitandu-li-se tota averea, de cari nu s'a ingrigitu nece ministeriulu de interne d'in d'ulcea nostra patria, nece organele de securitate publica si, in fine, ale caroru vaete, precum dfece Ludvigh, au fostu audite mai de graba in Bucuresci decâtu in patria loru propria. Provocu era si pre Dlu procuroru generale, ca se-mi raspunda aci înainte de a me acusa de conturbarea violinta a pazei si leniscei publice si a cere in contr'a mea aplicarea §-lui 9 alu legi de pres'a.

(Va urmã.)

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 24. ian. 1870.

Presiedinte: Paulu Somsich. Notariu: Ales. Bujanovics. D'in partea guvernulu au fostu de facia ministrii: Melch. Lónyay, Balt. Horváth Stef. Gorove, Col. Bedekovics si c. Georgiu Festetics.

Dupa autenticarea procesulu verbalu alu siedintiei precedente, presiedintele anuncia camerei morte cont. Lupu Bethlen, deputatu alesu in cottulu Catãtii-de-Balta, in Transilvania, invitandu pre deputatu a se presintã la 2 ore d. m. la besereca reformata, pentru a dã colegulu loru onorea d'in urma. Camer'a si-esprime, protocolaru, condohnt'a pentru morte membrulu seu.

Dupa ace'a se presinta diferite petitiuni, cari se tramitu la comisiunea petitiunaria.

Stef. Rudnaya intreba pre ministru de finantie, ce l'a indemnatu pre domnia sa, că in cottulu Nitra, cu una popuratiune mai bine de 360,000 suflete, a infiintiatu numai unu oficiu salinariu, si si pre acestu-a l'a asediatu la marginea cottulu, asiè cãtu numai unu cercu alu cottulu si-pote acoperi lipsele de sare?

Minist. Lónyay a raspunde, că a facutu acést'a d'in respecte economice. Molcomesce pre interpelatore dfeundu, că, dupa terminarea cãlii ferate in cottulu Nitra, tote tienuturile acelu a voru poté, cu usoretate, contrage sare de la numitulu oficiu. — Interpelatorele e multiimitu cu respunsulu ministru, si camer'a-lu ie spre sciintia.

Balt. Halász interpeleza pre ministru de culte si instructiunea publica in privint'a manualulu de statistica alu profesorulu dr Ales. Konek, care se propune la Universitate d'in Pest'a, dfeundu, că Ungaria se presinta in numitulu manualu de una provintia austriaca.

Em. Huszár interpeleza pre ministru de comunicatiune in privint'a cãlii ferate Chichind'a-Mare-Becichorenculu-Mare-Panciov'a, introbandulu, in ce stadiu se afla numita cale ferata, si ce are guvernulu de cugetu a face, pentru a terminã, cãtu se pote mai curendu, construirea cãlii ferate d'in cestiune? — Se voru comunicã ministriloru concerninti.

Em. Ivánka a roga camer'a pentru a pertratã, de odata cu bugetulu ministru pentru aperia tieriei seu cu pensiunile, proiectulu seu de conclusu relativu la prevederea honvediloru invalidi d'in 1848, a veduveloru si a orfaniloru lor, presintatu la 12 dec. a. tr.

Col. Ghyezly propune, ca proiectulu d'in cestiune se se pertrateze de odata cu preliminarulu ministru pentru aperia tieriei. — Se primesce.

Urmeza la ordenea dfei finea desbaterei speciali a supr'a bugetulu ministru de finantie.

Se primescu fãra discutiune titele: Avera mobile a statulu specificata cu 185,900 fl., erogatiuni diverse 61,000 fl., si perceptiuni diverse 238,200 v. a.

Dan. Irányi cere explicatiuni de la ministru de finantie in privint'a manipularii venituriloru intercalarie.

Minist. Lónyay a declara, că nu-i-a venitu înainte atari venituri, altcum acele nu apartienu resortulu domniei sale, ci celui-a alu ministru de culte si instructiunea publica.

Dupa una discutiune mai lunga, la carea participa mai multi oratori, Ionu Ludvigh presinta urmatoriulu proiectu de conclusu: „Camer'a enuncia protocolaru, ca veniturile intercalarie a le episcopieloru si arcepiscopieloru vacante, se se induca pre venitoriu, ca acoperiri, in bugetulu ministru de finantie.“

C. Ferd. Zichy adauge la proiectulu d'in cestiune, ca acelu-a se se discute de odata cu bugetulu ministru de culte si instructiunea publica; era Colom. Tiszã spriginesce motiunea comisiunii fin., conformu carei-a cestiunea acést'a se se discute in alta di in presint'a ministru de culte.

Camer'a admite motiunea comis. fin., si decide punerea la ordenea dfei a proiectulu de conclusu, presintatu de Ionu Ludvigh, dupa deliberarea bugetulu.

Franc. Pulszky raporteza d'in partea comis. fin. in privint'a imbunatatirii lefeloru oficialiloru subalterni.

Col. Ghyezly e de opiniunea, ca camer'a se accepte raportulu comis. fin. in privint'a maririi lefeloru servitoriloru, pentru ca estu modu se discute ambele de odata. — Se primesce.

Col. Széll raporteza in privint'a petitiuniloru transpuse comisiunii financiare.

Siedintia se inchiaia la 12¹/₂ ore meridiane.

suspenda urmarirea arendasilor, cari au o sentinta judecatoresca in favorea lor si in defavorea Statului, si apoi camera se trece la ordinea dilei, dupa ce d. ministru va lua acestu angajamentu.

D. ministru de finantie spune, ca guvernulu are se primisca d'in castiuri vechie nerespuse ca la 11 milioane, si daca aru trebui se urmeze guvernulu cum voiesce d. Meitani, atunci arendasii, cari detorescu, n'aru ave de catu se intenteze procese guvernului, pentru ca se nu plateasca detor'a lor, de catu dupa terminarea procesului. Candu a venitu d-sa la ministeriu, a gasitu procese de milioane intentate de guvernulu contr'a arendasilor, d-sa n'a potutu de catu se urmeze cursulu acelor procese. Asemenea si pentru arendasii, cari de atunci n'au voitu a raspunde castiurile, d-sa n'a potutu de catu se intenteze procese si se faca, ca contractele se fia respectate si casa Statului despagubita, remanendu ca pe urma, daca arendasii voru castigat procesele lor contr'a Statului, se li se dea satisfactiunea legiuita. Consiliulu avocatilor chiaru s'a pronuntiatu in acestu sensu si, chiaru daca arendasii voru fi avendu castigate procesele lor contr'a Statului la unele instantie, totu-si guvernulu va face a se respecta contractele pana la darea definitiva a sentintielor.

D. Primu-ministru comunica camerei unu mesagiu, pentru unu proiectu de lege, relativu la mai multe credite estr'a-ordinarie de 60,000; 15,000; 379,000.

D. ministru de finantie prezinta asemenea cereri de credite estr'a-ordinarie si de ordine, in suma de 2009 si de 68,000.

D. ministru d'in intru prezinta nesce proiecte de tace comunale.

La ordinea dilei este interpelarea d-lui P. Gradistenu; dar' d. Gradistenu a facutu cunoscutu biurulul ca este bolnavu si nu pote veni.

Dupa acest'a este la ordinea dilei interpelarea d-lui Cozadini; inse d-sa, dupa propunerea d-lui presiedinte, primesce a-si amena interpelarea, cu atatu mai multu, ca acumu mai are a-i adauge ce'a ce a afatu: ca guvernulu austro-ungurescu se impotrivesce, ca guvernulu romanescu se repara monastirea de la Suceva, care a atarnatu totu-de-un'a de mitropol'a de Iasi; mai voiesce se intrebe daca este adeveratu, ca guvernulu austro-maghiaru, care se sparia lesne, va secularisa mostele Statului romanu d'in Bucovina. D. Cozadini voiesce se intrebe pre d. ministru alu instructiunii publice, daca guvernulu urmaresce pre calea internationale aceste cestiuni.

La ordinea dilei este discuterea si votarea pre articole a proiectului de lege, relativu la instituirea de perceptori comunali, luandu-se perceptiunea d'in man'a primarilor.

Dupa una discutie ore-care, camera primesce, fara modificatiune, art. I, era art. II. cu modificatiunile facute de d. Ceauru Aslanu. Art. III. se admite fara modificatiune. Se face propunerea a se suprima in totalu art. IV. si a se inlocui cu unulu redactatu de d. Aslanu. Ministeriulu si comisiunea adera la acesta modificare.

Estrasu d'in „Rom.“

VARIETATI.

*(Comora). Unu copilu de pastoriu d'in com. Teuti (in Bihari'a) a afatu ingropata una ola mare de lutu, carea continea, precum se dice, mai multe mie takeri, d'in seculu 16 si 17. Tesaurulu afatu l'au impartitu intre sine mai multi locuitori, contr'a caroru a oficiulu tractualu a intreprinsu cercetare.

*(Resultatulu numerarei populului) in cetatea Posionu, este urmatoriu: Individii de seculu barbarescu 21,467, femininu 25,077, la-olalta 46,544 locuitori. Secculu frumosu, prin urmare, este in mare preponderantia, ca-ci d'intre 100 locuitori, 54 sunt de genulu femininu si numai 46 de celu masculinu. — Cetatea Clusiu (in Transilvani'a), carea dupa conscrierea d'in 1857 avea numai 21,446 locuitori, are acuma 25,080 suflete; are, asi-dara, unu crescamentu de 3634; secculu frumosu prepondera numai cu 74 capete. — Cetatea Aradu are 31,796 locuitori.

*(Statistic'a educatiunei populului) in comitatulu Posionului, dupa datele diariului „Pr. Z.“, este urmatori'a: copii obligati de-a frecuenta scol'a, dela 6—12 ani, sunt 32,942, dela 12—15 ani, 15,162, la-olalta: 48,104. De relegea cat. sunt 39,002, helv. 1315, augsb. 4222, israel. 3565. (Nationalitatea, firescu, nu se pote sci, de-ora-ce conscriptiunile si raporturile ofic. nu cunosc la noi alta nationalitate de catu pre cea magiara). In decursulu anului intregu frecuenta scol'a 11,812, preste ierna 18,431, si absentii anului intregu se urca la 23,808 1 6908 scu ceti si serie, 3526 n'au carti. Invetatori sunt, la-olalta, 367, scole de pomaritu 108. Numerulu comunelor fara scola este 116.

(In decursulu anului trecut) s'au edificatu in Pest'a preste totu 753 case, adeca: case noue cu patru caturi 8, cu trei caturi 18, cu doue caturi 22,

cu unu catu 38, parteru 173 si 7 fabrice. Se mai adausera la edificurile cele vechie: catulu alu patru-lea la 1, alu trei-lea la 15, alu doilea la 14, catu primu la 34, er' 393 case fara nice unu catu si 30 fabrice se mai largira.

*(Statisticu). Numerulu locuitorilor de pre tota suprafacia pamentului face 1,228,000,000. D'intre acesti a, 552 milioane sunt de ras'a mongolica, 360 milioane de cea caucasa, 190 mil. de cea etiopica, 176 de ras'a malaica si unu milionu de cea americana. Numerulu mortiloru face pre totu anulu 38 milioane.

*(Bibliografia). Au esitu de sub tipariu si se afla de vendiare la librariile Socecu, Ioanidu, etc. in Bucuresci, urmatoriele opere: Basme, Oratie, Pacaliture si Ghiciture, adunate de I. C. Fundescu, cu una intruducere despre literatur'a populara, de B. P. Hasdeu. Editiunea II, unu volumu in 8-u, 156 pagine, pretiulu 2 lei noui (1 fl. v. a.) — apoi: Rasvanu si Vidra, poema dramatica in 5 canturi, de B. P. Hasdeu. Editiunea III, unu volumu in 8-u, 186 pagine, pretiulu 3 sfanti.

Sciri electrice.

Berolinu, 25. ian. Arciducele Carolu Ludwigh va caletori asta sera la Prag'a.

Viena, 25. ian. Dr. de Kaiserfeld a desemnatu pentru postulu de ministru-presiedinte. — In senatulu imperialu s'a terminatu desbaterea a supra proiectului de adresa.

Municu, 25. ian. Magistratulu d' aici vota calugarulu Döllinger dreptulu de cetatiantu onorariu, pentru pasirea sa energica contr'a infalibilitatii papei. — Camerei se va prezinta unu proiectu de lege, relativu la abrogarea pedepsei de morte.

Parisu, 25. ian. Dinar. „Figaro“ spune: Toti lucratorii d'in Creuzot s'au rentorsu ieri in oficinele lor. In oficine d' mnesce actitate mare.

Madridu, 24. ian. (Siedinti'a cortesului.) La ordinea dilei e motiunea, relativa la eschiderea Burbonilor dela tronulu ispaniolu. Echegaray raspunde deputatulu Castellar dicundu, ca revolutiunea a nemicitu numai monarc'a, asié numita d'in gratia divina, si invita majoritatea, a nu crede cursei republicanilor. Adauge mai de parte, ca guvernulu n'are nici unu candidat, candu inse burbonii detronisati s'aru restaura. Ispania ar inota in riuri de sange. Prim repeteza; ca nu se voru rentorce nece regina Isabela, nece principele Alfonso, eschiamandu: Neci candu, neci candu! Ministrii n'au nici unu candidat, afara de Topete, care, in co tinuu, e fidelu candidaturi principelui Montpensier. In fine apelleza la conciliare, repetendu, ca se va supune dorintiei majoritatii. Cortesii respinsera motiunea cu 150 contr'a 37 voturi.

Viena 25. ian. Cu ocaziunea discutiei de asta-di; a comisiunei camerei boieriloru a supra proiectului guvernului, relativu la inchiaia cea casatoriiloru intre persone, cari nu apartienu niciunei confesiuni recepte, proiectulu cestiunatu fu privitu d'in maimulte parti de neindestulitoriu. Deci, pentru a preveni confusiunile noue, se fece apela la oportunitatea intruducerei casatoriei civile. La casu, candu guvernulu n'ar' lua initiativ'a in privintia acest'a, se va prezinta una motiune.

Florentia, 25. ian. Guvernulu are de cugetu a cassa portulu liberu de la Veneti'a.

Viena, 26. ian. Program'a noului ministeriu s'a statoritu si s'a ascernutu degi imperatulu spre aprobare. Lista ministeriale este urmatori'a: Hasner presiedinte, Unger de justitia, Herbst de culte, Tinti de agricultura, Wagner pentru apanarea tierii. Kaiserfeld nu intra definitivu in ministeriu.

Lemberg, 26. ian. D'in caus'a renunciarii culegatoriloru, n'au potutu aparé a-jalta-ieri de locu foiele de aici, ieri au aparutu numai unele.

Constantinopolea, 25. ian. „Levant

Times“ anuncia, ca port'a a primitu socotelele relative la năile pancerate si puscele cu acu, cari a resignatu vice-regele d'in Egiptu. Socotelele facu 12 milioane funti.

Viena, 26. ian. Regimulu ascerne unu formulariu relativu la reducerea timbrului de diu nale la unu diumetate cruceriu.

Viena, 26. ian. (Continuarea desbateri adresei. Raportorulu Tinti dice, ca caus'a nemultimirei nu este constitutiunea, ci ur'a credita cãtr limb'a germana, care ura in prezinte n'are nici unu feliu de indreptatire, candu nationalitatea se considera de adeveratulu scopu postpunendu se ori-ce scopu de statu. Una reitortcere la starea vechia constitutiunale ar' fi un denegare a progresului. Federalismulu nu se pot introduce, de ora-ce Ungari'a a inchiaiatu tractatu cu unu statu unitariu, er' nu cu unu sãr de state, si de ora-ce atunci ar' remane in realitate numai una legatura slaba de uniune peronale. Raportorulu cetesce nesce cuventari d'ia diet'a tiroleasa d'in urma; apostrofaza pre Greuter, Jäger, Giovanelli (cari in urm'a acest'a parasesc sal'a.) Majoritatea este pentru constitutiune, inse si ea voiesce una schimbare a constitutiunei. dca se voru face propuneri positive conforma constitutiunei. Oratorulu intoneza restringerea sãrei cancelariului imperialu si afla de bine, ca unu ministru se nu pota fi si deputatu. Se recere a una otarire acurata a fondului de despusetiune.

Viena, 26. ian. Giovanelli cere ca Tinti se fia provocatu la ordine, pentru atacurile lu contr'a Tiroleasilor, dicundu, ca Tirolezii nu sunt Austriaci, patri'a loru este Rom'a. Hopfen dechiar ca nu aprobeza cuvintele lui Tinti, nu afla insa cu cale ca se fia provocatu la ordine. Giovanelli replica: Tirolezii nu mai afla scutu in casa. (Strigari: oho!)

Viena, 26. ian. In decursulu desbaterii speciale a supra proiectului de adresa, c. Beust de chiara, ca in urm'a chiarificatiuniloru ministriulu de interne, elu va vota acum in tote privintie pentru adresa majoritatii, si va renuncia la orice polemica.

Viena, 26. ian. „Presse“ anuncia ca, in urm'a refusarii definitive a lui Kaiserfeld, s'a propusu Hasner de ministru presiedinte. Cei-a-lalti ministri remanu in oficiu. „Presse“ dice mai de parte, ca d'impreuna cu propunerea de ministru-presiedinte a lui Hasner s'a ascernutu imperatulu si unu formulariu despre program'a de impacare.

Parisu, 26. ian. Faim'a despre retragerea unoru ministri, se deminte. Se asigura, ca Rochefort nu va protestat contr'a judecãtii aduse contr'a lui.

Burs'a de Viena de la 26. ian.

5% metall.	60.25	Londra	123.90
Imprum. nat.	70.50	Argintu	120.75
Sorti d'in 1860	98.30	Galbenu	5.80 ¹
Act. de banca	723. —	Napoleon'd'or	9.84
Act. inst. cred.	261.40		

Responsuri. OD. G. B. in Brasiovu. Nr. 40 vi s'a espedatu, era 43 ni lipsesce. — OD. Al. F. in N. Kend. Abonamentulu de pre a. tr. fati refuitu; pre an. 1870 sunteti notati cu 4 fl. v. a. — OD. I. Ghermanu in Szombattelke. La „Fed.“ vati prenumeratu seu la „Foi'a Asociatiunei Transilvane“ ca-ci epistol'a DVostre e adresa la Red. „Fed.“ cu 6 fl., si intr'adevoru nu contiene decatu 2 fl., si diceti, ca prenumerati „Foi'a Asoc. Trans.“

Proprietariu si editoriu **ALEANDRU ROMANU**
Redactoru respund. interim. **IONU PORUTIU.**